

ระบบการจัดสรรน้ำ

การจัดสรรน้ำเป็นกระบวนการแจกจ่ายน้ำที่มีอยู่ไปยังผู้ร้องขอและที่ได้รับการอนุญาต โอน ทบหวน โดยมีปริมาณและระยะเวลาที่กำหนด และพัฒนาปรับปรุงให้เป็นสิทธิการใช้น้ำ ระบบการจัดสรรน้ำโดยทั่วไปแบ่งเป็น ๒ ระบบ คือ แบบไม่ชัดเจน (Implicit system) และแบบชัดเจน (explicit system) มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. ระบบการจัดสรรน้ำแบบไม่ชัดเจน (Implicit system) รูปแบบการจัดสรรน้ำแบบนี้เป็นการดำเนินการจากบนลงล่างมีกระบวนการวางแผนที่มีรัฐบาลเป็นตัวขับเคลื่อน ซึ่งจะกำหนดปริมาณน้ำสำหรับโครงการพัฒนา และกลายเป็นประเพณี และแนวทางปฏิบัติที่ยอมรับกันเรื่อยมา ผู้ใช้น้ำจะได้รับสิทธิอันจำกัดและไม่มีโอกาสได้รับการชดเชยเมื่อน้ำถูกจัดสรรไปให้กับผู้ใช้น้ำรายอื่น การที่จะทำให้การจัดสรรน้ำแบบนี้มีส่วนร่วมมากขึ้นก็คือการเจรจาต่อรองระหว่างภาคส่วนต่างๆในช่วงฤดูแล้งระบบนี้เป็นระบบที่เหมาะสมในพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำเพียงพอสำหรับกิจกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และยังไม่มีการพัฒนาในพื้นที่มากนัก

ข้อดีของระบบนี้ก็คือเป็นระบบที่มีการวางแผนล่วงหน้าและความยืดหยุ่นพอสมควร และมีการลงทุนในการบริหารจัดการในการจัดสรรน้ำต่ำ

แต่มีข้อเสียก็คือมีความเสี่ยงในการที่ไม่ได้รับน้ำตามที่ต้องการการกระจายน้ำไปในพื้นที่อาจไม่ทั่วถึงทำให้เกิดการขัดแย้งระหว่างผู้ใช้น้ำ และมีความไม่แน่นอนของปริมาณน้ำที่ได้รับอาจทำให้เกิดความเสียหายกับกระบวนการผลิต รวมทั้งระบบการตรวจสอบติดตาม ประเมินผลกระทบที่อาจไม่มีความชัดเจน และไม่มีมาตรการจัดการที่ชัดเจนสำหรับการใช้น้ำที่ไม่มีประสิทธิภาพและเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม

๒. ระบบการจัดสรรน้ำแบบที่มีความชัดเจน (explicit system) เป็นแนวการจัดสรรน้ำที่มีการจัดสรรผ่านระบบใบอนุญาต การอนุญาตใช้น้ำดังกล่าวจะกำหนดปริมาณและระยะเวลาที่ระบุไว้ ซึ่งใบอนุญาตจะกำหนดอายุหรือไม่ก็ได้ แต่มีองค์กรที่ทำหน้าที่เพิกถอนใบอนุญาตได้ในกรณีที่ใช้น้ำไม่เป็นไปตามเงื่อนไข หรือใช้น้ำไม่ตรงตามวัตถุประสงค์ ระบบนี้อาจนำไปสู่การซื้อขาย โอนสิทธิการใช้น้ำได้ เป็นระบบที่เหมาะสมสำหรับลุ่มน้ำที่มีการพัฒนาในลุ่มน้ำเป็นอย่างมากทำให้เกิดการขาดแคลนนํ้าบ่อยๆ

ข้อดีของระบบนี้ก็คือสามารถกำหนดปริมาณน้ำที่แน่นอนที่จะได้รับในช่วงเวลาต่างๆทำให้สามารถวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพ เพราะหากใช้น้ำไม่มีประสิทธิภาพหรือเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมอาจถูกเพิกถอนใบอนุญาตการใช้น้ำได้

ข้อเสียของระบบนี้ก็คือต้องซื้อสิทธิ์ที่ทำหน้าที่รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลที่ต้องการ และทำหน้าที่เป็นผู้ให้การอนุญาตการใช้น้ำ โดยต้องทำการวิเคราะห์ปีแล้วๆกัน และต้องทำการประกันว่าผู้ได้

ใบอนุญาตต้องได้รับน้ำจืดที่จริง ต้องมีกลไกและเครื่องมือในการจัดลำดับความสำคัญ การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผลการใช้ น้ำ ทำให้ต้องมีการลงทุนติดตั้งและบำรุงรักษาเครือข่ายน้ำ ทำให้มีการลงทุนในการบริหารจัดการสูง รวมทั้งยังมีกฎหมายรองรับ อำนาจหน้าที่และสิทธิการใช้น้ำ

ข้อคิดเห็น

สำหรับประเทศไทยปัจจุบันการจัดสรรน้ำในระบบลุ่มน้ำเป็นแบบไม่ชัดเจน (Implicit system) แต่หากต่อไปในภายหน้าเมื่อมีการพัฒนาในพื้นที่ลุ่มน้ำจนเต็มศักยภาพของลุ่มน้ำก็อาจเกิดการขาดแคลนน้ำขึ้นบ่อยครั้งในลุ่มน้ำต่างๆ ทำให้เกิดการขัดแย้งมากขึ้น อาจทำให้ต้องมีการพัฒนาระบบการจัดสรรน้ำแบบที่มีความชัดเจน (explicit system) ซึ่งจะส่งผลทำให้มีปรับปรุงองค์กร และกฎหมาย และกระบวนการจัดสรรน้ำดังที่กล่าวมาแล้วได้

นายคณพศ วรณดี

ผู้อำนวยการส่วนจัดสรรน้ำ

สำนักบริหารจัดการน้ำ กรมทรัพยากรน้ำ โทร ๐๒-๒๗๑๖๐๐ ต่อ ๖๗๐๙